

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

ԼՈՒԹՅԱՆ

ԲԱՔՈՒ ԱԶԵՐՆԵՐ 1949

ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

Լ Ի Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն

A I
7937

ԱԶԵՐՆԵՇՐ
ԲԱՔՈՒ — 1949

Գ Ն Ա, Թ Ռ Զ Ն Ա Կ Ս

Կապույտ երկնքով հրաշք մի թռչուն
Երազներիս հետ հեռու կսուրար,
— Ի՞նչ հավք ես, — ասի, — և ուր ես թռչում
Դու այդպես հպարտ և այդպես ուրախ:

Ի՞նչ գոհարներ ես թևերիդ շարել,
Խոսիր հոգուս հետ, թռչնակս, խոսիր,
Ո՞ր հեքյաթից ես դու ծնունդ առել
Եվ ի՞նչ հմայքով ինձ կախարդեցիր:

— Ես սերն եմ, — ասաց, — քո ժողովրդի,
Տեսնում ես, բախտից թևեր եմ առել,
Գնում եմ փարվեմ ես առաջնորդին,
Որ երջանկության արևն է վառել:

Ինձ հետ օրհնանքն եմ տանում մայրերի,
Գոհար արցունքը նրանց խնդության,

Բուրմուռնքն հմ տանուամ մեր գարունների,
Մանկանց ժպիտն հմ տանուամ հմ նրան:

— Գնա, թռչնակա, գնա դու բարով,
Առ իմ սիրտն էլ տար թևերիդ վրա,
Այնտեղ կարոտիս բոցավառ հրով
Պայծառ անուռնն հմ քանդակել նրա:

Ե Ր Կ Ի Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի

Տրված է ինձ սիրտ, որ ես անթեղեմ
Քո անմար սերը, կրակն իմ հոգու,
Որ քո կարոտի հրով բորբոքուն
Իմ պոետական խոսքը ջրդեղեմ:

Տրված են աչքեր, որ ես հիանամ
Քո գեղեցկության պայծառ աստղերով,
Որ սուզվեմ փառքիդ անհունը գերող,
Կախարդվեմ քեզնով, քեզնով լիանամ:

Տրված է ինձ կյանք ու կորով համառ,
Որ քեզ անհամար գարուններ բերեմ,
Որ ջահելությունն իմ զոհաբերեմ
Քո բախտի, սիրո ու փառքի համար:

ԳԱԶԵԼ ՍՏԱԼԻՆՅԱՆ ՀՆԳԱՄՅԱԿԻ

Խաղաղության ծիծառներն իրենց թավիշ թևերին
Հինգ նոր գարուն կբերեն, նոր ցնծություն կլինի:

Նոր արշալույս կբերի ամեն գարուն իրա հետ,
Ամեն սրտում, ամեն տան երջանկություն կլինի,

Կհուրհրան դաշտերը դեղին բոցով արտերի,
Եվ ամենուր ծով բարիք, ծով լիություն կլինի:

Ու կծաղկեն բարերեր այգեստաններն իմ երկրի:
Ամեն այգում լուսականչ կուռնկի բուն կլինի:

Մարդու երազն առած ձև, լույս դղյակներ կդառնա,
Ուր կյանքը՝ փառք, ապրելը՝ երանություն կլինի:

Ու վար կիջնեն աստղերը—մեր տներում կշողան,
Մեր սրտերն ու մեր հոգին լույսով լեցուն կլինի:

Մենք երկիրը կպատենք պողպատակուռ զրահով
Եվ անդրավ բերդի պես նա միշտ կանգուն կլինի:

Ի Մ Մ Ա Ն Կ Ի Կ Ը

Իմ մանկիկը աշխարհ եկավ,
Գարուն բերեց նա իր հետ,
Ու թվաց, թե իմ ոսկեգան
Մանկությունը դարձավ ետ:

Ծաղկում է նա կրծքիս վրա
Եվ հպարտ է իմ հոգին,
Որ կյանքի կայծ տվի նրան,
Արև տվի թանկագին,

Որ լույս լինի ուղին նրա,
Լինի պայծառ, ոսկեխինդ,
Որ, երկիր իմ, միշտ հուրհրա
Նրա աստղը քո գլխին:

Բաց դու գիրկը քո սիրակեզ
Եվ ընդունիր իմ մանկան,
Նրա մեջ է իմ սերն առ քեզ,
Իմ անցյալն ու ապագան:

Հ Ա Ղ Թ Ա Ն Ա Կ Ի Տ Ո Ն Ը

Շողացիր փառքի հազար աստղերով
 Իմ հոգում և ողջ աշխարհի վրա,
 Քեզ մենք վառեցինք մեր սրտի հրով,
 Հաղթության արև, շողա, հուրհրա:

Այսօր ցնծության տոն է իմ սրտում,
 Ես, որ սովոր չեմ արցունքի, լացի,
 Ես, որ գիտեի տոկալ անտրտում,
 Ծով խնդությունից արդ հեկեկացի:

Դուրս եկա փողոց,—սրտիս հետ գարուն
 Գարնան հովերն էլ ուրախ հեացին,
 Անծայր մովերը երկնակամարում
 Խնդության ոսկե ծովեր թվացին:

Անցնում էր արդեն մութն ականակիր
 Եվ բացվում այդը, որպես դրոշակ,
 Այն լուսաբացն էր մեր հաղթանակի
 Շողշողում, որպես նոր կյանքի գուշակ:

ԲԱԼԼԱԴ ՄՈՐ ԵՎ ՈՐԴՈՒ ՄԱՍԻՆ

Այգեպան էր որդին նրա,
Կռիվ գնաց, տուն չեկավ.
Սև մուժ իջավ այգու վրա,
Մոր աչքերին քուն չեկավ:

Խնամել էր որդին սիրով
Ամեն մի թուփ, ամեն ծառ,
Ոսկեջրել իր հուշգրով,
Տվել իր սիրտը պայծառ:

Գնաց որդին ու նրա հետ
Շատերը տուն չդարձան,
Բայց մնում է այգին հավետ,
Որպես փառքի հուշարձան:

Կանաչում է հողը խնդուն,
Կանաչում է և այգին,
Որ միշտ կանաչ մնա որդու
Հիշատակը թանկագին:

Ու պահում է մայրը այգին,
Ինչպես որդուն հարազատ,
Ողջունում է նա ցնծադին
Գարնան օրերը աղատ:

Երբ ծաղկում է այգին նորից,
Առվակն ուրախ կարկաչում
Ու թվում է, թե ջրերից
Որդու ծիծաղն է հնչում:

Նա է ամեն թիից նայում
Կարոտով խոր ու անտակ,
Ծաղիկները այն հմայուն
Իր աչքերն են կապում առակ:

Նա է ավել ժպիտն իրա
Մորիներին այն բերկրուն,
Երկնասլաց բարդին նրա
Հալարառությունն է կրում:

Եվ այգին այդ համայնական
Կանաչում է մոր սիրով,
Լցնում է սիրտը մայրական
Նա երջանիկ հույսերով:

Կանաչում է հողը խնդուն,
Կանաչում է և այգին,
Որ միշտ կանաչ մնա որդու
Հիշատակը թանկագին:

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Ձ

Դարձել եմ ահա ես հեռուներից
 Եվ վառվում ես սիրտս կարոտում,
 Հայրենի հողն ես գգվում ինձ նորից,
 Հայրենի գետը շուրջս սրտոտում:

Ամեն ինչ այստեղ քաղցր է, ինչպես
 Ջերմ գգվանքներն իմ սիրած աղջկա,
 Այս հողը, քարը, այս լեռները վեհ,
 Բոլորը, հոգիս, բոլորը, ինչ կա:

Այստեղ արևը զոհար է ցողում,
 Մորս օրհնանքն եմ ես այստեղ լսել,
 Թողեք համբուրեմ ամեն մի ցողուն,
 Որ իմ հայրենի հողումն է բուսել:

Թողեք գրկեմ այս թփերն անհամար
 Ծառերն այս՝ կքված անսպառ բերքից,
 Օ՛, հազար անգամ քաղցր է ինձ համար
 Մեր աքլորի կանչն օտարի երգից:

Ահա բարդին մեր ինչ լավ է շրջում,
հեքիաթ է թվում խռոցը նրա,
Ասես մորս սուրբ օրորն եմ հիշում,
Որ ասել է նա օրոցքիս վրա:

Այն երազներն եմ ես հիշում կրկին,
Որ թողել է նա իմ երազ հողում,
Դրա համար եմ ես սիրում բարդին,
Դրա համար է նա ինձ բորբոքում:

Թ Մ. Թ ՈՒՆ Հ ՈՒՐ Յ Ս. Ն Ի Ն

Ձմեռն անցել է, ձնհալ է նորից,
Ու բաց են բոլոր ճամփեքը հիմա,
Նորից գարունն է նայում լեռներից,
Գարունը կանաչ ու հողեհիմա:

Հայրենի ծուխը ամեն երգիկից
Պարզել է դրոշն իր խաղաղության,
Կանչում է քեզ, եկ, եկ, իմ սրտակից,
Թող հնչի նորից երգդ ցնծության:

Գիտեմ, չես կարող, չես կարող չգալ,
Ինչպես չի կարող չծագել արփին,
Ինչպես չի կարող չվերադառնալ
Ծիծեռնակը, երբ գարուն է կրկին:

Դու կգաս, ինչպես գարունն է գալիս,
Հախուռն երգով, հույզերով բուրյան,
Նորից քնարը քո շունդակից
Կըրգի մեր այս պայծառ առօրյան:

Ու կըողջունեն քեզ սիրով անմար
Արևը, հողը, դարունը պայծառ,
Որոնց խնդության ու փառքի համար
Գեղեցիկ մահով դու անմահացար:

«ԵՐԶԱՆԻԿ ԾԵՐՈՒԹՅՈՒՆ» ՇԱՐԻԻՑ

Գրիմել է ինձ ժամանակն անտես,
Անջինջ խորշոմներ ճակատիս հանել,
Մազերիս ճերմակ փոշի է ցանել
Եվ տվել ահա ինձ ուրիշ մի տեսք:

Բայց խնդութ յուռնն իմ խորն է ծովի պես
Եվ իմ հոգում դեռ արև է, դարուռն,
Թվում է՝ ջահել դերասան եմ ես
Եվ տարեց մարդու դեր եմ կատարում:

Երբեք չեմ եղել ես այսքան ջանել,
Թեև անցնում են օրերս արագ,
Ես այս նոր գարնան համար եմ պահել
Այսքան խի՛նդ ու կորով, այսքան կրակ:

Ճերմակում եմ թեև, փույթ չէ երբեք,
Ձե՞ որ ձյունն էլ լեռան ճերմակ է շատ,
Իսկ ձյուներում ձմռան, ինչպես գիտեք,
Չնձադիկն է ծաղկում—գարնան գուշակ:

52/23

✱ ✱

Հոսում է ժամանակը ջրի պես անկանգ,
Դեմքիս առուններ թողած, մազերիս՝ փրփուր,
Բայց սիրում եմ հորից և օրհնում քեզ, կյանք,
Դու ակնադրյուր խնդության, դու իմ բախտի դուռ:

Թող ծաղիկներն իրենց բույրով հմայեն,
Կանաչները թարմությամբ իրենց ցողունի,
Ովքեր կուզեն՝ թող նրանց հախանձով հայեն—
Ճերմակահեր Մասիսն էլ իր հմայքն ունի:

A 7932

Ն. Ի. Ռ. Ի. Թ. Յ. Ռ. Ի. Ն.

(պոեմ)

Արևը հողնած թիկնեց սարին,
Եվ ոսկեգօծեց այգի, պուրակ,
Զարվարդի բակում կանաչ ծառին
Հարսանիք արին հավքերն ուրախ:

Յոթ անգամ ելավ Զարվարդը դուրս,
Նայեց ճամփեքին կարոտ աչքով,
Արդյոք, լուր չկա սիրած որդուց,
Այն ով է գալիս կանաչ մարդով:

Պատվի են կանգնել ճանապարհին
Ծառերը շարք-շարք և ուս-ուսի,
Լողում էր կարծես գյուղն այդ պահին
Ոսկե շողերում վերջալույսի:

Ահա գուգվել է հոճին բակի,
Պճնել ճակատը իր ոսկեվարս,

Գլխինս պսակ է դրել ծաղկի
Ծիրանին, որպես ջահել մի հարս:

Շուտով կհասնի կեռասենին,
Բերքին չի լինի թիվ ու համար,
Իսկ երկինքն, ինչպես կապույտ սինի,
Փռվել է ասես մրդի համար:

Կդառնա որդին, կգա իր տուն,
Կլինի շքեղ մի հարսանիք,
Եվ վիշտ չի մնա էլ մոր սրտում,
Կապրի նա անհող ու երջանիկ:

Էլ ինչի՞ մասին նա մտածի,
Ապրի կոլխողը, քանի նա կա,
Կարիք չի դգա ցորեն հացի,
Իսկ ուրախությունն ինքը կգա:

Երբ նրա որդուն տարան բանակ,
Կովի այն ահեղ, այն սև տարին,
Չարվարդը ուներ մի հին տնակ—
Մի ժեռ քար ընկած ճանապարհին:

Կոլխողը սիրուն տուն կառուցեց,
Եվ այգի գցեց նրա համար,
Կով տվին նրան, կովը ծնեց,
Առատ կաթ կտա ամբողջ ամառ:

Այսպէս խորհում էր Չարվարդն ուրախ,
Կանգնած իր նոր սրան պատշգամբին:
Երկինքը ջինջ էր, օդը՝ խաղաղ,
Բուրմուռնք էր բերում հովը հանդի:

Մեկ էլ փողոցում ճշաց մի կին,
Բարձրացավ աղմուկ, իրարանցում,
Հետո շրջակաց դուռը բակի,
Լավեցին ձայներ խառն ու ցնծուն.

— Աչքդ լույս, Չարվարդ, բախտավոր կին...
Ու նա չիմացավ, թե ոնց հանկարծ
Գիրկն առավ որդուն, սեղմեց կրծքին,
Ուրախութունից քիչ հեկեկաց,

Հետո համբուրեց նա քնքշաբար
Որդու ճակատն ու աստղը ոսկե
Ու դարձավ նրան հոգով հպարտ.

— Թող հալալ լինի իմ կաթը քեզ:

Ու հավաքվեցին ահա բակում
Ընկեր, հարեան, աղջիկ ու կին,
Եկավ ողջ գյուղը — խինդը հոգում —
Ողջունելու քաջ իր զավակին:

— Մեր պարծանքն ես դու, — ասաց Մոսին —
Գյուղի դարբինը ճերմակահեր,

Թերթում կարգացի ես քո մասին
Եվ ինձ զգացի նորից ջահել:

Այստեղ է, ասի, նա մեծացել,
Օրհնվի ջուրը մեր լեռների,
Այստեղ գութան է մեղ հետ լծել,
Մեղ հետ խնամել մեր գառներին:

Հիմի հերոս է դառել տղան,
Ամեն տեղ ունի անուն ու փառք...
Հաստատ մնա թող մեր տերության,
Մեր իշխանության օրհնքն արդար:

Եվ այսպես կանաչ այն բուրբուռ,
Անուշ խոսքերով, ժպիտով վառ,
Շատերն էլ իրենց սրտի խորքում,
Իրենց աչքերի հրով անմար

Ողջունեցին քաջ այն լեռնացուն
Ու տվին նրան ծաղկեփնջեր:
Իսկ աղջիկները, խինդով լեցուն,
Սրտի թրթիռով, կարոտով ջերմ

Նայում էին լուռ ու մտածում՝
Ո՞ր բախտավորին նա կսիրի.
Ամեն ոք թաքուն սեր էր տածում,
Բորբոքում կրակն իր հույսերի:

Մինչ խորհում էին նրանք թաքուն,
Ողջունում սրտանց քաջ տղային,
Զարվարդը սեղան բացեց բակում
Ծով բարիքներով կոլխողային:

Տապակեց հավեր, ոչխար մորթեց,
Տարածվեց հոտը խորովածի,
Ջրի պես առատ գինին հորդեց...
Լիքն էր և տաշտը ցորեն հացի:

Կերան, խմեցին մինչ ուշ գիշեր,
Կենացներ ասին հազար ու մի,
Պատմեցին կովից քանի հուշեր,
Որ հրաշքներ են թվում հիմի:

Ու երբ հյուրերը ելան փողոց,
Դրսում գիշեր էր լուսաշաղախ,
Նրանք հիացան գարնան ցողով
Եվ լուսնի շողով—այնքան խաղաղ:

Երկինքը նրանց հեքյաթական
Մի արոտավայր թվաց անծիր,
Աստղերը—հոտեր համայնական,
Որ արածում են փռված ցանցի:

Լուսինն էլ ասես հովիվ էր մի,
Որ, ուսին առած գորշ յափնջին,

Հսկում էր նրանց այդ ուշ ժամին,
Թիկնած լեռների կանաչ լանջին:

Նայեց արևն ամպի տակից
Նվ ամպը քնքուշ ու հեղ՝
Հողի, ծաղկի կարոտանքից
Շառագունեց հարսի պես:

Հանդի վրա ուրախության
Գոհար—արցունք նա թափեց
Ու հալվելով անտես, անձայն,
Կանաչները սաղափեց:

Սուսկի հոտ է բուրում հողից
Ու վաղորդյան օդն անուշ
Հարբեցնող է, ինչպես օղի,
Ինչպես գինի քաղցրանուշ:

Խրճիթների դռներն ահա
Հորանջելով բացվեցին,
Ու ճամփեքը նորից անհաղ
Կյանքով, խինդով լցվեցին:

Ահա մեղր է քամում մեղուն,
Ծիտն իր համար բուն շինում,

Փայտփորիկը ծառն է պեղում,
Սարդը՝ ոստայնն իր հինում:

Ծաղիկներն է ոսկեղօծում
Արեգակի շողն անուշ,
Տերևների կանաչ բոցում
Կեռասներն են շիկանում:

Աշխատում է ամեն մեղ,
Ամեն շնչող արարած,
Աշխատում են թռչլ և ուժեղ՝
Իրենց խիղը ծով արած:

Արթնացել է Կարենն արդեն
Ու դիտում է նա ճանաչ
Այգիները, ճամփեքը թեն,
Ծառուղիները կանաչ:

Ճամփեքով այն ծաղկափթիթ,
Իրենց ուժերին վստահ,
Անց են կենում ահա մարդիկ
Քայլերով կռու ու հաստատ:

Ու դռնում են ճամփան հանդի,
Կոփված արևի բոցով,
Առած մանգաղ ու գերանդի,
Դաշտը լցնում զնգոցով:

Ու տանում են ասես նրանք
Դեպի պայծառ ապագան
Ծիածանը ոսկեերանդ,
Որպես դրոշ հաղթական:

Ասես սիրտն է նա Կարենի
Այնպես վառվում այդ պահին,
Կարոտել է նա զուլթանի,
Կարոտել է նա բահի,

Կարոտել է նա մայր հողին,
Նրա մարդկանց արևառ,
Նրա բույրին, շաղին, շողին
Եվ գարունքին նրա վառ:

Ու դուրս եկավ նա մտախոհ,
Քայլերն ուղղեց դեպի հանդ,
Խոնարհվեցին լեռները խոլ,
Ժպտաց հողը արգավանդ:

Արտը սիրոց—դեղին մետաքս—
Կենացներ էր հոփա ասում,
Ամեն հասկը—լիքը մի թառ—
Նրա գալուն սպասում:

Անցավ կանաչ արտի մոտով,
Հասկերն ասին. — բարով եկար,
Կարմիր կանաչն ընկավ ոտով,
Գրկեց նրան երկամբ-երկամբ:

Ծաղիկները շշնջացին.
— Կարմիր-կանաչ նարոտ ենք մենք:
Հողն ու ջուրը տրտնջացին.
— Քո մատներին կարոտ ենք մենք:

Հովերը լուռ եկան, անցան,
Շրթունքներին՝ երգը հացի,
Ցողը ասաց. — ուրախության
Արցունքն եմ ես քո սիրածի:

Իսկ ծիածանն ասաց. — անցիր,
Քեզ հաղթական կամար եմ ես, —
Եվ աղմկեց արտը անծիր.
— Քո խնդության համար եմ ես:

Ու քայլում է նա հպարտ,
Խնդությամբ լեցուն,
Դիտում կանաչ այգի, արտ
Ու լուռ մտածում,

Որ մեր թափած արյունը
Իզուր չի կորել.
Ահա նորից գարուն է,
Երջանիկ օրեր:

Եվ ժպտում են երկինքը,
Հողը՝ ցողով թաց,
Կոլխոզնիկի քրտինքն է
Այն մարգարտացած:

Տես, շողում է այգը վառ
Այնպես ցնծագին,
Նման չէ նա երեկվա
Արևածագին:

Կամուռնիզմի դրոշմ է այն,
Հանց այգը հրատ,
Բացվում է մեր ու համայն
Աշխարհքի վրա:

Եվ նրանից ամեն ցող
Վառվում է, թովում,
Ամեն մի հասկ ծխացող
Մի մոմ է թվում:

Կապույտ ծխի, հրի մեջ
Այդ համատարած

Թափառում է հոգն անվերջ
Իր շվին առած:

Սուլում է և այդ անլուր
Երգին ունկընդիր,
Մի աղջիկ է շրջում լուս
Մաքերի հետ իր:

Ու թրջվելով վաղահաս
Արտերի ցողում,
Տրորում է նա մի հասկ,
Պակում մի ցողուն:

Ցորնի ամեն մի հասիկ
Մի պող է վառած,
Նա կրակն է իր սրտի,
Որ մալմին առած,

Մոտեցնում է դալիքը
Իր ամեն հասկով,
Եվ ամեն հասկ, որ լիքն է
Դեղնահատ ոսկով,

Հետքն է կրում իր վրա
Կոլեկտիվ շնչի,
Այդ հասկն ունի և նրա
Մասնիկը չնչին:

Դրանից է աղջկա
Սիրտը թրթռում,
Դրանից մեծ բախտ չկա
Արար աշխարհում:

Տես, ոսկուց են քիտերը
Հասուն հասկերի,
Կարծես հրե ցայտեր են
Հառադայթների...

Ո՞վ է տեսել այդպես արտ
Այս լեռնագոտում...
Ագրոնոմը նորավարտ
Նայում է, ժպտում:

Ջերմոցում է աճեցրել
Սերմերը նրա,
Գիշերն արթուն լուսացրել
Գրքերի վրա:

Ձի հեռացել օրերով
Մանրադիտակից,
Տուն չի եկել արևի,
Անձրևի տակից:

Եվ աճել է սերմն այդ նոր,
Արտ դարձել անասի,

Ծիածանի յոթ գույնով,
Յոթ երկնքի չափ:

Շողերն ասին.—կխանձենք,
Հնձիր, Ծովինար...
Աղջիկն ասաց.—կհնձենք,
Էլ չկա հնար...

Եվ ուզում էր նա գնալ,
Բայց մեկ էլ դեմից
Մեկը կանչեց.—Ծովինար...
Չէս ճանաչում ինձ...

Վեր թռավ սիրտն աղջկա...
Նայեց նա տղին...
—Կարեն...—ասաց, աչքն ընկավ
Ոսկե աստղին:

Կարգի բերեց նա իսկույն
Աղլուխը գլխի
Ու երիզեց վարդագույն
Ծոպերն աղլուխի:

—Ողջ երկիրն է հիմա քեզ
Ճանաչում,—ասաց,—
Հափին տվեց խինդն, ինչպես
Արտերը հասած:

Կարենն ասաց. — անել ես,

Ուրախ եմ ես էլ,

Կճանաչի, թե ուզեա,

Երկիրը քեզ էլ:

— Կճանաչի՞... Բայց ինչո՞ւ,

Ի՞նչ եմ ես արել...

Մեր պապն էլ է իր խիճով

Այս հողը վարել:

Իսկ Չորուտը, հայիր, դեռ

Խոպան է, ինչո՞ւ...

Երբ մեր երկրում անպամ ժեռ

Քարն է կանաչում,

Երբ գիտեա, որ կարող ենք

Հողն այդ նվաճել...

— Իսկ բերք կա՞նք...

— Թե ուզենք,

Կարող է անել:

Հարկավոր է լանջերին

Բողուրխան լեռան

Անտառ գցել, որ քամին

Դեմ առնի նրան:

Որ էլ չգա, չավերի

Չորուտը, Կարեն,

Հարկավոր է և ջրի
Համար պայքարել:

Չախլիկը պիտ ընթանա
Մեր ուղած հունով,
Այգի պիտի նա դառնա
Գեղեցիկ ու հոր:

Պիտի վառվեն ու լույս տան
Ջրերը նրա,
Արտեր դառած ծփծփան
Չորուտի վրա:

Չկա ոչինչ անհնար,
Դու համաձայն ես... —
— Ճիշտ ես ասում, Ծովինար,
Համաձայն եմ ես:

Տղան հուզվել էր ասեա,
Դողում էր ձայնը...
— Իսկ Սերոբին ասե՞լ ես,
Նա համաձայն է...

Լռեց աղջիկն ու մի պահ
Մթնեց, ինչպես ամպ,
Եվ ինչքան բան ասաց նա
Իր այդ լուռ թյամբ:

Քայլում էին նրանք հին
Մի աղբրի մոտով,
Ցամաք էր նա ու չորս դին—
Լի փշախոտով:

Ջուրը նրա իր համար
Նոր հուն էր դառել,
Հին աղբյուրը, որպես քար,
Թողնելով ետև:

«Մեր փոթորկուն կյանքն էլ նոր
Հունով է դնում,
Ով չի աճում ամեն օր,
Ով հետ է մնում,

Մի օր նա էլ պետք չի դա
Աղբրի պես այս հին»:
Այդ էր ասում աղջկա
Հայացքն այդ պահին:

—Դուր չի գալիս Սերուն ինձ,
Հետ է մնացել,
Կյանքը եկել նրանից
Առաջ է անցել:

Իսկ ով չաճի, չառկա,
Ինչքան էլ ուղի,

Կարո՞ղ է լավ հախազահ
Լինել կոլխողի:

Այսպես ահա խոսելով
Գնում են նրանք,
Լցված պայծառ հույսերով,
Սրտերում՝ բերկրանք:

Գնում են, և արտերն են
Շուրջը փափառում,
Գուցե նրանց սրտերն են
Իրար հետ խոսում:

Ո՞վ կարող է իմանալ...
Երբ սիրտն է խոսում,
Ասում են՝ այդ ժամանակ
Լռում է լեզուն:

* * *

Հնչում են ահա զանգերը կրեմլի,
Թնդում է Հիմնը գիշերվա մթնում,
Վառ երազներով և հույսերով լի
Հնձվորներն ահա խոր քուն են մտնում:

Լռում է ռադիոն, հովերն են լռում,
Եվ այդ անդորրում մի խոստովանալից,

Մի պայծառ ճրագ իր լույսն է փռում,
Արթուն աչքի պես նայում մշուշից:

Պատում է ահա նա քողը մթան,
Եվ, ինչպես անմար փարոսը ծովում,
Նշում է ուղին դեպի ապագան,
Իր պայծառ լույսով հմայում, թովում:

Նստած է ահա Ծովինարն արթուն
Եվ այդ լույսի տակ, այդ կես գիշերին,
Նա «Լենինի դմի հարցերն» է կարդում,
Նշումներ անում նրա էջերին:

Բացում է գիրքը նա առաջնորդի,
Գալիքի դուռն է բացում նա ասես,
Տեսնում է այնտեղ թրթիռով սրտի
Նա կոմունիզմի ասիերը լուսի:

Տեսնում է վաղը, մոտիկն ու հեռուն,
Եվ բարձունքներն է տեսնում նա բոլոր՝
Աշխարհի բոլոր քառուղիներում
Ու ճամփաներում ոլոր ու մոլոր:

Դրսում դեռ մութ է, գիշեր է խավար,
Մենակ նրա տան ճրագն է թարթում:
Եվ այդ ուշ ժամին երազներով վառ
Նա «Լենինի դմի հարցերն» է կարդում:

Թվում է դրքի էջերից պայծառ
Ձրուցում է մեծ առաջնորդն իր հետ
Եվ ուրախությամբ, սիրով մի անծայր
Նոր ուղիներ է նշում լուսավետ:
Խորհուրդներ է նա տալիս հայրաքար
Եվ լուսավորում մտքերը նրա,
Որ չէջնի երբեք բարձունքից նա վար,
Կամունիստական բարձունքից իրա:

Եղնիկասարի ուսին թիկնած,
Լուսինն արտերն էր հսկում հանգիստ,
Երբ որ Կարենը, սաստիկ հոգնած,
Տուն վերադարձավ հեռու հանդից:

Տուն վերադարձավ ուրախ, դվարթ
Ու նոր խոհերով հոգին հղի,
Բերեց նա իր հետ դարունը վարդ
Եվ թարմությունը բերեց հողի:

Եվ սիրտը դարկեց ուրիշ խանդով,
Ուրիշ հույզերով պայծառ ու ջինջ,
Անգամ Ձորուտի հողերն անթով
Ժպտացին նրան մութի միջից:

Երկինքն ավելի պայծառ թվաց,
Երեկոն խաղաղ դարմանալի,

Լսի սիրան էր նրա, հրով վառված,
Ծփում ծովի պես փոթորկալի:

Խոսում էր շուրջը կանաչ այգին
Հավքերի լեզվով՝ դյուժիչ այնքան,
Բայց նա թռչում էր մտքով կրկին,
Մտնում դաշտերը անեղրական:

Արտերն էր մտնում, ուր ամեն հասկ,
Լցված էր կյանքով, խինդով անմար,
Նա, որ և՛ հաց է՝ և ուժ անհաս,
Եվ պաշտառ լույս է նա մեզ համար:

Բռնկել է ողջ հանդը բոցով,
Ջուգվել դարդերով հարուստ ու պերճ,
Այն խինդն է մարդկանց դարձել է ծով,
Որ հունի սահման, որ հունի վերջ:

Եվ Ծովինարն է դեկավալերել,
Օգնել գործով իր, բարի խոսքով
Նրանց, ովքեր այդ հողը վարել,
Լցրել են հանդը դեղին ոսկով:

Եվ ցույց է տվել նա դրանով,
Որ կկատարի, ինչ էլ ուզի.
Պարտաբարտուղար է և աղբոսում,
Այսինքն սիրան է նա՝ կոլխոզի,

Նրա ուղեղն է, կամքը արի,
Եվ աչքն է նրա արթուն, դաաստ,—
Կոխողն առանց պարտքարտուղարի—
Կամ ծովում նավակն անառադաստ:

Եվ քարտուղարն այդ նա է, որին
Դեռ դպրոցում կարենը թաքուն
Սիրել է սիրով ջերմ ու խորին
Ու եղել նրա երկրպագուն:

Աղջիկ էր երեկ նա հասարակ
Եվ սովորում էր, և հունձ անում...
Փառք մեր աշխարհին, ինչպես արագ
Փոխվում են մարդիկ ու բարձրանում:

Եվ հիմա ի՞նչ դպում հենց իր վրա
Փոփոխութունն այդ մեծ ու խորին,
Մեր ամբողջ կյանքն է փոխել իրա
Ընթացքը, հունը իր վիթխարի:

Եվ այստեղ հիմա ամեն ինչում
Զգում ես շունչը նոր օրերի,
Որ դյութում են քեզ, քեզ հետ շնչում,
Փոփոխվում քեզ հետ օրը օրին:

Այսպես խորհում է կարենը լուռ,
Կարծես չի տեսել ուրիշ ոչինչ—

Ոչ կռիվներ են եղել անլուր,
Ոչ պղտորվել են ջրերը ջինջ:

Նոր էր կարենը ներս մտել բակից,
Դեռ հին շորերը չէր հանել հագից,
Երբ սենյակ մտավ մեկը խնդադին.

— Կարեն ջան...

— Սերոբ...

— Անդին...

— Թանկադին...

Սարուհն եմ եղել, քո դալու մասին
Ես չգիտեի, հենց նոր ինձ ասին...
Հենց այս րոպեին ոտք դրի ես տուն... —
Արդարանում է Սերոբն ու ժպտում:

Մանկութ եղել են նրանք միասին,
Վեք են խաղացել, գնացել դասի,
Միասին հանգում ոչխար են պահել,
Զմեռը սարից սահնակով սահել:

Այսպես մեծացել, հասակ են առել,
Տրակտորիստ է Կարենը դառել,
Մյուսը՝ հաշվետար, նրանց սերը ջինջ
Զի մարել ոչինչ...

Իսկ երբ հնչեցին փողերը ապամի
Եվ ահեղ բռիժը մեծ պատերազմի
Ցնցեց աշխարհը, կարենն այդ ամառ
Գնաց կռվելու մայր հողի համար:

Սերոբն էլ ուղեց, բայց նրան բերին
Գյուղում կռիվողի նախապահ դրին:
Այդ օրից անցավ հինգ երկար տարի,
Հինգ անգամ հալվեց ձյունը սարերի:

Եվ ահա նորից ընկերն անվեհեր
Կանգնած է իր դեմ, ինչպես հակա լեռ,
Նույնն է նա — սիրուն ու լայնաճակատ,
Մաղերը՝ դանդուր, ձայնը՝ թավհական:

Նույնն են աչքերը — փայլփլուն բլուրեղ,
Բայց դարձել է նա ավելի թիկնեղ,
Ինչպես մի կաղնի պարթևահասակ,
Իսկ կրծքին — փառքի վառվռուն պսակ:

Սերոբը գրկեց կարենին նորեն,
Շնորհավորեց նրան ջերմորեն.

— Ուրախ եմ, — ասաց, — մեծ մարդ ես դառել
Բայց դալուդ մասին իմաց չես արել,

Դրանով շատ ես մեղ վիրավորել...
Գյուղն ամբողջ կղար, կղխավորել:

— Դրա համար էլ թաքուն եմ եկել,
Նեղութուն տալ ձեզ չուզեցի, մեկ էլ
Հնձի օրեր են, վճռական օրեր...

Թողնել ամեն ինչ, դալ դիմավորել...

Եվ դու կանեիր...

Քեզ համար, այո...

— Իզուր, Սերոբ ջան, եղիր խնայող,
Իմացիր, բոլորն թանկ է մեզ համար,
Պետք է աշխատել, աշխատել համար:
Արտերն այս տարի շատ են լավ, մենակ
Ոչ մի հասկ հանդուժ չպետք է մնա:
Խոտն էլ առատ է, հավաքիր, թեղիր...

— Բոլորը կանենք, դու հանդիստ եղիր:

Հիմա դու ի՞նչ ես մտադիր անել:

— Չեմ կարող, Սերոբ, չխոստովանել,—
Ինձ հիմա ուրիշ մի հարց է հուզում,
Այնպիսի դոբժ եմ ես հիմա ուզում,

Որ մեկի տեղ տամ հարյուր ու հազար,

Որ իր արժեքով լինի հավասար

Նրան, ինչ որ ես արել եմ մարտում:

— Իհարկե, կարեն, քեզ նման մարդուն

Հո չե՞ն ասի՝ եկ, մնա կոլխոզում,

Հողի, ցեխի հետ...

— Սխալ ես խոսում,

Հողից լավ չկա աշխարհում ոչինչ,
Մաքուր ու թանգ է նա ամեն ինչից:

Քրտինքը մարդու ոսկի է դարձնում,
Աթար եւ տալիս—գոհար է ծնում:
Սիրում եմ հողը և նրա համար
Եւ քանի ձմեռ ու քանի ամառ

Արյուն եմ թափել մարտերում դաժան
Եվ միշտ կմնամ հողից անբաժան:
Գիտե՞ս, թե եւ ինչ պայծառ հույսերով,
Ինչ երազներով եկա տուն, Սերոբ:

Հողը քաշում էր, բերում էր ինձ տուն,
Հողը կանչում էր, ծիծաղում, ժպտում:
Բայց վատ ենք նայում, Սերոբ, մենք հողին,
Մեզ ուրախություն ու կյանք տվողին:

Թող Ջորուտը քեզ լինի օրինակ,
Նայիր, մինչ այսօր ամայի է նա,
Դարերի փոշին մնում է վրան...
Այգեստան պիտի դարձնենք մենք նրան:

Նոր բերք պիտ աճի մեր հողի վրա,
Ապշեցնի պիտի պտուղը նրա
Իր առատությամբ, իր համով, հոտով,
Որ կախարդի քեզ, երբ անցնես մոտով:

— Ինչպե՞ս տեսնում եմ, չես հավանում ինձ...
Ծովինարն էլ է դժգոհ ինձանից...
Մի ամիս չկա — պարտկում ենք ընտրել,
Ի՞նչ ասես, որ իմ գլխին չի դրել...
Գյուղը, ասում է, հետ է մնացել...
Հիդրոկայան է ուղղում կառուցել...

— Եվ թող կառուցի... Դու դե՞մ ես դրան:
— Իսկ որտեղի՞ց է մեղ այդքան դրամ:
— Դրամ կլինի, եթե աշխատես:
— Վատ չեմ աշխատում, այդ ինքդ էլ գիտես:

Օրը մթնում է, ես տուն չեմ գալիս,
Շողի, ցրտի հետ կռիվ եմ տալիս,
Հանդումն եմ լինում ես ամառ, ձմեռ,
Պատվով կատարում պլանները մեր...

— Հերոսություն չէ, երբ կատարում ես
Դու քո պլանը, պիտի աշխատես,
Որ մենք մեկի տեղ հարյուր ստանանք,
Որ էլ ավելի մենք հարստանանք:

Այդպիսի գյուղեր շատ կան մեր երկրում,
Նայում ես — սիրտդ բացվում է, բերկրում:
Մի օր ես հրաշք մի այդի մոտ,
Ռուսական փոքրիկ մի գյուղում էր դա...

Օ՛, ինչե՛ր ասես, որ այնտեղ չկար,
Մի երազ էր դա, մի չքնաղ նկար:
Ծիրանը այնտեղ ոսկե կոթ ուներ,
Խնձորը սեխի համ ու հոտ ուներ,

Մեղր էին քամում սալորի ծորից,
Կեռասը մեծ էր դեղձից, խնձորից:
Կար և մի պտուղ—դեղին ու մալի,
Համով նման էր նա շատ արմավի:

Դեպի երկինք էր ծառն այդ խոյանում,
Տերեից անգամ միրգ էր գոյանում:
Եվ միչուրինյան այդ չքնաղ այգին
Կլանեց ամբողջ իմ սիրտն ու հոգին:

Միայն երեք օր եղա այդ այգում,
Բայց երեք օրն այդ, Սերոբ, իմ կյանքում
Երեք դարի էր ասես հավասար:
Այդ երեք օրում ևս երեք հազար

Բան սովորեցի ու որոշեցի,
Որ կռվից հետո, թե ողջ մնացի,
Իմ ամբողջ կյանքը նվիրեմ դրան:
Գյուղը մեր դառնա թող միչուրինյան

Մի ծաղկուն այգի, կանաչների ծով,
Հանդերը լցվեն անուշ խշուրտով:

Ժամանակը մեղնից այդ է պահանջում:
Ինչքան հողեր կան ամայի, անջուր...

Ծովինարը մեր շատ ճիշտ է ասում,
Պիտ այգի գցենք այդ հողամասում:
Իսկ դա դժվար չէ, լսո՞ւմ ես, արի
ձեղքենք մենք կուրծքը Եղնիկասարի

Եվ մեր Չախլիկը ջրանցքով տանենք,
Հեղեղենք ամբողջ տափաստանը մենք:
Ու երբ լիովին այն օգտագործենք,
Ինչ հարկավոր է—մենք կկառուցենք:

— Կառուցենք, դեմ չեմ, բայց ավելի ուշ,
Որտեղից գտնենք հիմա այդքան ուժ:

— Կոմունիստ ենք մենք—ահա ուժը մեր,
Կոմունիստ ենք մենք, նշանակում է

Չկա մեզ համար անհնար ոչինչ,
Նշանակում է, մենք կյանքի պոչից
Գնալ չենք կարող, հասկանում ես ինձ...—

Կարենը հուզված բարձրացավ տեղից:—

Ամբողջ շրջանը ոտքի կհանենք,

Բայց՝ մեր ուղածը, իմացիր, կանենք:

— Իսկ ես ասում եմ պիտի համբերել...
Քեզ համար սարից ոչխար եմ բերել,

Եկ գնանք մորթենք, մի լավ քեֆ անենք,
Աշխարհը մեզ հետ չպիտի տանենք:

Կարենը մի սլահ լուռ հայեց հրան,

Կարծես սառը ջուր ցանեցին վրան.

— Իսկ ով է քո այդ ոչխարի տերը...

— Մեր կոլխոզինն է, այսինքն, մերը...

— Ինչ... Մերը...

— Այո, կոլխոզինն է հա...

— Նշանակում է՝ ով ինչ ուզենա

Կարող է անել... Իսկ ով թույլ կտա...

Դու հասկանում ես, որ հանցանք է դա...

Հետ տար ոչխարն այդ և տուր կոլխոզին:

— Նշանակում է մենք մեր հերոսին

Պատվել չենք կարող:

— Ուրիշի հաշվին...

— Ինչո՞ւ ուրիշի... Կոլխոզն ուրիշ չէ...

— Արի չվիճենք:

Ճիշտն ասած, քեզնից չէի սպասում...

Նշանակում է իդուր չեն ասում...

Կարենը լռեց: Նա էլ չէր խոսում:

Սերոբի ճակտից քրտինքն էր հոսում,

Խորհում էր հա լուռ ու մտամոլոր

Եվ պղտոր էին մտքերը բոլոր:

Անծայր հանդերի, արտերի վրա
Պահակում էր դեռ լուսինը հրակ:
Քնած էր քամին:
Եվ այդ ուշ ժամին

Խաղաղվել էին ճամփեքը բոլոր,
Երբ Սերոբը լուռ ու մտամոլոր
Դուրս եկավ փողոց:
Մի ինչ որ դողոց,

Ինչ որ սարսուռ էր մարմինը պատում
Եվ ոչինչ ասես նա չէր նկատում,
Չէր տեսնում ոչինչ,
Ոչ լուսինը ջինջ,

Ոչ ցողերն արծաթ, որոնք լուսնի տակ
Աղամանդ էին թվում ու սուտակ,
Ոչ կանաչը ճովա,
Ոչ էլ լուսաշող

Երկինքը, որտեղ անծայր վրանում
Ասես բանական էր մեր հանգստանում,
Ճակատներին վառ՝
Աստղերը զվարթ:

Ամեն ինչ այնքան ջինջ էր այդ դիշեր,
Բայց նրա հոգուն մի ամպ էր իջել
Մռթ ու սեվամառ...
Եվ ինչի՞ համար,

Ի՞նչն էր Սերոբին այդպես բորբոքել,
Այն, որ ուղում են գյուղը բարվոքել,
Կառուցել ջրմնացք,
Բայց միթե դրանց

Կարիքը Սերոբն ինքը չգիտի,
Կամ չի հասկանում, եվ ինչո՞ւ պիտի
Դա նրան հուզի.
Միթե՞ չի ուզի

Ուրիշների պես միշտ առաջ սուրալ,
Որ կյանքը լինի ավելի ուրախ,
Ավելի պայծառ...
Որ Չորուտն անծայր

Լցվի հավքերի ու մարդկանց երգով,
Որ նա իր անուշ, իր առատ բերքով
Ու կյանքով խնդուն
Լցնի ամեն տուն:

Այն ով չի ուզի սլանալ միշտ վեր,
Ճախրել մովերում, թե արծվի թևեր

Ու սիրտ ունենաւ
Բայց կարո՞ղ է նա,

Լեռնային արծիւն անդամ երազել
Թռչելու մասին, եթէ չի մարդել
Թևերն ու հոգին
Ցրտին ու շոգին:

Նա կծվարի լանջերին լեռան,
Իսկ լուսադագաթ բարձունքը նրան
Կթվա երազ
Հեռու և անհաս:

Սերոբն էլ այդպես չի մարդել կյանքի
Անհուն ոլորառւմ թևերն իր մտքի,
Որ միշտ անվեհեր
Սլանա նա վեր:

Չունի նա մտքեր պայծառ ու հաստու,
Դրա համար է, որ չի հավատառւմ
Նա ոչ իր ուժին,
Ոչ էլ ուրիշին:

Մի միտք է հիմա նրան բորբոքում.
«Ձե՞ն ասի՝ ինչո՞ւ կարենն է հոգում
Մեր մասին, իսկ դո՞ւ...
Էլ ո՞ւր ես հաստում

Դու այդ աթոռին, ընկեր նախագահ,
Քանի որ հիմա քեզնից լավը կա
Նվ այն էլ՝ զինվոր...»

Այս մտքերն են, որ

Հանգիստ չեն տալիս հիմա Սերոբին,
Իրանք են այնպես պղտորել հողին
Ու սիրտը նրա:
Երկնքի վրա

Աստղերը, լուսնի շուրջը հավաքված,
Օրորվում էին: Սերոբին թվաց,
Թե այն հուր հսկան
Ոչ թե լուսընկան,

Այլ Կարենն է նա, որ հալարտ կեցած,
Հրե հայացքն իր սեեռել է ցած:
Իսկ աստղերը սեզ
Մատներն են տակք

Կոլխոզնիկների առթիվ, անհամար,
Որ ձայն են տալիս Կարենի համար:

* * *

Իսկ այդ պահին մայրը որդուն
Հորդորում էր ու նախատում,
— Դու, Կարեն ջան, զուր ես խոսում,
Ի՞նչն է պակաս մեր կոլխոզում:

Ասա, կո՞վդ եմ քշել դաշտից,
Ցորեն հմրդ է պակաս տաշտից,
Ինչի՞ հանգիստ քուն չունեա դու,
Սոված ես, թե տո՞ւն չունեա դու,

Պարտքատե՞րն է դուռդ կտրել,
Թե՞ շղթա եմ ոտքիդ դրել:
Արի, որդիս, փառք տուր ասածուն—
Ե՛վ հաց ունենա՞ք, և՛ տեղ, և՛ տուն:

Վիդ չենք ծռում մենք օտարին...
Էն արյունոտ կռվի տարին,
Թե չլիներ կոլխոզը մեր,
Ասա, մեր օրն ի՞նչ կլիներ:

Սերոբը վատ չի աշխատում,
Զուր ես նրան դու նախատում,
Էլ ի՞նչ ասեա, որ չի արել,
Մի դրախտ է գյուղը դառել.

Ունենք մենք լավ ուսումնարան,
Ունենք ակումբ, ընթերցարան,
Մանկապարտեղ, մանկամասեր,
Էլ ինչի՞ ես խոսում իղուր:

— Քիչ եմ դրանք, այդ եմ տսում...
— Իսկ քո պատը ի՞ր երազում

Շմտ էր տեսել հպարտի բան...
Եղել է մի սարի չորան,

Կոռ է քաշել տարին բուր,
Էլի սոված, էլի տկուր...
— Իմ պապը, մայր, ճորտ և կղել,
Եվ օրենքն է նրան նեղել:

Մենք ծնվել ենք աղատ հողում,
Նրա նման չենք դողդողում
Մեք հարուստի, բեկի առաջ,
Գերի չենք մենք, ինչպես առաջ:

Չենք ծառայում մենք ուրիշին,
Դրանից է, որ մեր ուժին
Ձի դիմանա և ոչ մի լեռ:
Ձէ, սխալ է Սերոբը մեր:—

Խոսում էին այսպես նրանք,
Կարդում հաղար մի հորդորանք,
Իսկ գիշերը խաղաղաշունչ
Սահում էր մեղմ և անշշունչ:

Ահա լուսնի շողերն ընկան
Խալու վրա ծաղկանկար,
Բոցավառվեց ասեա խալին,
Հետո ընկան մահճակալին,

Արժաթեցին ճաղերն ասես

Ու չթողին, որ սպասես.

Գրաֆինի մեջ լողացին,

Հայելու մեջ շողշողացին

Եվ ցնծությամբ, խաղով մանկան,

Լուռ բաղձոցի վրա հանդան...

Ժողով էր ակումբում, հասարակ ժողով,

Բայց ինչ որ ջերմություն մեծ ու անսովոր

Լցրել էր սրտերը մի քաղցր դողով:

Լուսթյուն էր խորին ու հանդիսավոր:

Եվ այդ պահին, լարված այդ լուսթյան մեջ,

Այն թարթող լույսերի և մուժի միջից,

Նայում էին դեմքեր լուրջ, վսեմատենչ,

Դեմքեր՝ վառված հրով և հայացքներ՝ ջինջ:

Եվ այդ մարդկանց առաջ, ժողովում այդ մեծ,

Հանդես եկավ ահա Սերոբն ու պատմեց

Իր գործերի մասին, կոլխողի մասին:

Հետո հարցեր տվին.

— Էն ինչո՞ւ, — ասին, —

Մենք էլեկտրակայան ու կինո չունենք,

— Էն ինչո՞ւ բաղանիք չենք կառուցում մենք...

— Ասա, ինչո՞ւ չունենք մենք սղոյարան...
Աղյուսի, կղմինդրի ու մեխդործարան...

Ե՞րբ պիտի ունենանք մենք փուռ, ճաշարան...
Եվ այսպես հարցերի մի ամբողջ շարան:

— Թե մեր ուժը, Սերոբ, չի՞ պատի դրան...

— Թե մենք ճորտ ենք էլի ուրիշի դռան,

Ուրիշի հարկի տակ, ուրիշի հողում...

— Թե նույն արե՞լ չի մեր գլխին շողում...

— Ինչո՞ւ ուրիշներից հետ ենք մնում մենք,
Թե բահ ու բրիչից մենք վախենում ենք:

Էլ ինչո՞ւ չպիտի մեր ուժը պատի... —

Եվ այսպես Սերոբին սեղմեցին պատին:

Իսկ երբ Ծովինարը տեղից բարձրացավ,

Հսկա դահլիճն տսեա մի պահ քարացավ:

Նա ասաց. — » Զի հասնի ոչինչ մեր ուժին,

Եթե մեր վաստակը չտանք ուրիշին,

Եթե մենք պահպանենք ժողովրդական

Մեր բարիքը, ինչպես մենք մեր սեփական

Պարտեզը, մեր տունն ենք պահում, պահպանում

Իսկ ո՞վ չի մեր հալալ վաստակը տանում,

Ո՞ր անաղնիմը աջատեղ չի դալիս հնձի...

Մեկը ձու է տանում, մեկ ուրիշը՝ ձի,

Մեկին հաց ենք տալիս, մեկ ուրիշին՝ կով...
Հարց եմ տալիս. ինչո՞ւ, ի՞նչ իրավունքով,
Ո՞վ է մեզ թույլ տալիս հացը տալ գողին,
Երբ նա պատկանում է լող աշխատողին:

(Դահլիճում բարձրացավ աղմուկ ու ցատում)
Պարտիան մեզ, ընկերներ, այսպես է ասում.
Համայնական բարիքն ով չի խնայում,
Ով նրան օտարի աչքով է նայում

Եվ ով վատնում է այն ու տալիս քամուն,
Դրանով օգնում է նա մեր թշնամուն:—
Տեղերից լավեցին խանդավառ ձայներ.
— Ճիշտ է...
— Կեցցես...
— Ասլրի Ծովինարը մեր...

Հետո ձայնը Ավագ ապուրը տվին:
— Հիշում եմ,—ասաց նա,—ես օրերը հին,
Երբ կոռ էինք քաշում մենք ամառ, ձմեռ,
Բայց էլի դատարի էր լինում տաշտը մեր:

Մենք աշխատում էինք, որ բեկը ուտի,
Իսկ մարդ որ ուրիշի համար աշխատի,
Ուրիշի օջախի կրակը վառի,
Ասե՛ք, էլ ի՞նչ սրտով հողը կվարի,

Թեկուղ ասլան լինի, թեկուղ ածդահու...
Էդտեղից է դալիս ծուլությունն անա
նով էն, երբ օտարի աչքով ես նայում
Վաստակիդ, երբ այն դու չես խնայում:

Իսկ հիմա, փառք ասածու, մերն է ամեն ինչ,
Մեր ձեռքերը հիմա չի կապում ոչինչ—
Ոչ կարիքը, ոչ էլ բեկը, վաշխառուն,
Ինչո՞ւ ավելի լավ չապրել աշխարհում:

Իսկ դա հո երկնքից, լուսնից չի՞ կախված,
Մեր ձեռքին է հիմա, մեղնից է կախված:
Բայց թե Սերոբի հետ քաջելու լինենք,
Կոմունիզմին, գիտեմ, ուշ կհասնենք մենք,
Թե գործի չդնենք մեծ ուժ ու եռանդ,
Ծեր եմ, վախենում եմ, չհասնեմ նրան... —

Այսպես բոլորն անկեղծ ու միաբերան
Սերոբի բացերը երևան բերին,
Հետո որոշեցին ազատել նրան,
Իսկ Կարենին բերին նախադաս դրին:

Դրդաց դահլիճը հզոր ծափերից,
Ասես ծվուռն մի ծով ելավ ավերից,
Որ իր հորձանքի մեջ առավ բոլորին...
Հետո նորից ավերից լուրթյուն խորին:

Գիշեր էր: Դահլիճի կիսամշուշում,
Նավթի ճրագների աղոտ լույսի տակ,
Վառվում էին, ինչպես աստղեր վեհաշուք,
Մեղալները մարդկանց դեղին, սպիտակ:

Եվ այդ մոտ, հարազատ այդ միջավայրում,
Կարենը հիշում էր օրերն այն ահեղ,
Երբ նա այդ հասարակ մարդկանց հետ այրում,
Փլում էր թշնամու որջերն արնահեղ:

Այդ հասարակ մարդիկ, մարտիկներն այդ քաջ,
Որ կոփել են դաժան մարտերի հրում
Իրենց կամքը, ոգին ու դարձրել երկաթ,
Մի ահռելի ուժ են իրենց մեջ կրում:

Այդ ուժը, երկաթե այդ հեղեղն այսօր,
Թե ուղի, կդարձնի հողին հավասար
Բոլոր ամրոցները, լեռները բոլոր,
Էլ ուր մնաց ինչ որ մի Եղնիկասար:

Այդ մասին է ահա Կարենը խոսում
Հարված այդ ժողովում, և ամեն մեկին
Թվում է՝ արյան տեղ կրակ է հոսում
Երակներում իրա, բորբոքում հոգին:

Խոսում է Կարենը ջրանցքի մասին,
Պլանների մասին իր այն հոյակապ,

Եվ մարդիկ հուզվում են, խնչպես մայիսին
Չախլիկի ջրերը անսանձ, խողական:

Նրանք այն առկայծող լույսերի միջից
Պարզ տեսնում են գյուղի պայծառ ապագան,
Լցվում իմաստությամբ և խոհերով ջինջ,
Աչքերում—հավատի հուրն անապական:

— Ձեզ հետ, ասում է նա, մենք կաղացուցենք,
Որ այն պատերազմը չի անցել իդուր,
Որ մարտերից հետո հազար անգամ մենք
Ուժեղ ենք ավելի և ավելի կուռ:

Եվ չկա մեզ համար անհնար ոչինչ,
Աշխատենք, ընկերներ, որ լիության հետ
Մեր տները մտնի լապտերն Իլիչի
Ու հնից չմնա ոչ մի արահետ,

Որ գյուղը մեր փոխվի մի այգեստանի,
Այգու վրա անձրև տեղա, երբ ուզենք,
Էլեկտրականությամբ ջաղացը բանի,
Նրանով խոտ հարենք, նրանով դիզենք:

Չախլիկը կլծենք մենք մեր գութանին
Ու կասենք, հերիք է անգործ թափառես,
Եկ մեզ հետ վար արա ու մեզ հետ ցանիր,
Դու պետք է մեզ համար նոր աստղեր վառես: —

Ինչպէս մթնում շողան աստղերը վճիտ,
Կամ խարույկներ վառվեն դիշերում խավար,
Այդպէս կիսամութում հսկա դահլիճի
Փայլում էին մարդկանց աչքերն արևառ:

— Անկարելի ոչինչ չկա մեզ համար,
Ասաց Արոն, — մենակ դու մեզ կարգադրիր —
Եվ պատրաստ կլինի ջրանցքն այս ամառ.
Ասված է՝ «գեղ կանգնի — գերան կկոտրի»:

— Հավատա մեզ, Կարեն, թե կարիք չինի,
Եղնիկասարը կպոկենք տեղից:
— Հրամայիր, կգնանք, հենց թեկուզ հիմի,
Հույս կբերենք գյուղը անգամ աստղերից:

Եվ այսպէս միասիրտ ու միաբերան
Բոլորը խոսք տվին քաջ լեյտենանտին,
Որ կպատռեն կուրծքը դարավոր լեռան,
Զուր կտան, կյանք կտան ծարաված հանդին:

Սերոբը, չնայած գոռոզ էր, համառ,
Բայց լսում էր սրտի անհուն մորմոքով,
Լսում էր ու տեսնում, ինչ որ իր համար
Դեռ մութ էր, ինչ առաջ չէր զգում հողով:

Մեղավոր է ինքը մի քանի հարցում,
Նա ուզում էր նույնիսկ ասել այդ մասին,
Եւ ուզում էր նույնիսկ ասել այդ մասին,

Բացատրել, որ նրանք իդուր են կարծում,
թէ քար է Սիրսբը և չունի նա սիրտ:

Բայց հետո, խորհելով, ինքն իրեն ասաց.
— Ես՝ դործով ցույց կաւամ իմ սիրտը, հողին: —
Ու դուրս եկավ փողոց նա թեթեացած,
կարծես ցած էր նետել մի բռն ահադին:

Մի ամբողջ շաբաթ Ծաղկածորում
ժողով էր ասես աղմկալի
Ամեն հարկի տակ, ամեն ձորում,
Աղբյուրի առաջ, հանդ ու կալին:

Կարենը ասես բոլորի մեջ
Վառել էր նոր խինդ ու նոր եռանդ,
Անցնում էր նրա անունն անվերջ
Խրճիթից-խրճիթ, բերնից-բերան.

— Կարենը էսօր գնաց շրջան...
Զրանցքի մասին պիտի խոսի...
— Կարենը քաջ է ու ժրաջան,
Պատիվն ու փառքն է նա կոլխողի:

— Կարենն, ասում են, ինժեներին
էսօր տարել է Եղնիկասար.

— Շինան յուլթերը արդեն բերին,
Աչքներդ լույս, Հակոբ, Նավասարդ...

Ոգելորվում են մարդիկ, խնդում
Եվ լարում նորից միտք ու մկան,
Զգում են նրանք ու հավատում,
Որ ավելի լավ օրեր կգան:

Եվ այդ հավատով խորունկ ու մեծ,
Վառված սրտերի հրով անդին,
Եղնիկասարում ահա պայթեց
Առաջին որոտն ու ժանալի:

Երերաց մի պահ շուրջը բոլոր,
Հնչեց արձագանքն անտառներում,
Եվ գազանները թավադլոր
Իրենց որջերից փախան հեռու:

Իսկ լեռան ետև, ձորամիջում,
Գետի ճերմակ ալիքներն ահա
Գլուխները հանած, ահից ճչում,
Թանչում են, փախչում խուճապահար:

Մի ուժանակ էլ ահա պռթկաց,
Փռչին ամպի պես կախվեց օդում,
Եվ ցնծադին կանչերը մարդկանց
Խլացան ահեղ այդ որոտում:

Կարենը հիշեց մարտերն անցած,
Արկերի որոտն այն ահարկու...
Հիշեց և, ձիուց իջնելով ցած,
Ասաց.— Տղերք ջան, լավ եք զարկում:

— Զարկելում, դիտես, վարպետ ենք մենք,—
Ասաց Ղևոնդն ու նայեց հպարտ,—
Թե չես հավատում, արի մրցենք:—
Ու տղերքն առան քլունդ ու բան,

Իրար խառնվեցին խինդ ու շառաչ,
Իջան հարվածներ հատու, ուժեղ,
Եվ հակա սարը նրանց առաջ
Թվաց՝ փոքրացավ, դարձավ մժեղ:

Փառք սովետական մարդուն անահ,
Նա ժայռ է անկողր ու վիթխարի,
Աշխատանքում աննկուն է նա,
Մարտում—անողորք ու քաջարի:

Ծռված ու փռված թուխալ կապեցին
Ու պատեցին հողն անցան,
Օձ ու կարիճ, մողես ու ցին
Փախան հանդից, հեռացան:

Վայրում այդ չոր, արևակեղ
Ձկար ոչ ծառ, ոչ ծաղիկ,
Բայց հա կանք էր առել ասեա
Բյուր աչքերի ծիծաղից:

Հուր այտերից ջահել կանանց,
Լաշակներից ծաղկածուի
Կապել էր հա կարմիր-կանաչ,
Ձուգվել ինչպես ծաղկոցում:

Մարդիկ, առած բահ ու քլունդ,
Տքնում էին միասին
Եվ քրտինքը ուլունք-ուլունք
Թափվում էր չոր ավաղին:

Առու էին նրանք փորում
Եվ զրուցում անուշիկ,
Թե էր տալիս, ոգևորում
Արոն սիրուն Մանուշին:

— Մանուշ ջան, Մանուշ, էն սարը վկա,
Հողից քաղցր բան աշխարհում չկա.
Հաղար Բեռլին տան, մեր այս չոր հողի,
Խոպան հողի հետ ես չեի փոխի:

Մեր հողն ուրիշ է, մեր ջուրը անուշ...
Ձէ՞ որ այս հողն է ծնել քեզ, Մանուշ:

Շիկնում է Մանուշի ինչպես մի թղ հասում...
— Չէ՞ս հոգնել, Արո...
— Էդ ի՞նչ ես ասում...

Կարո՞ղ եմ հոգնել, երբ քեզ հետ եմ ես...
— Աշխատիր, լավ չէ, տես, նայում եմ մեզ...
Եվ Արոն բահը թաղում է հողում,
Աչքերում նրա կրակն է շողում,

Հույսի կրակը պայծառ, բորբոքուն,
Եվ նա տեսնում է աչքերով հողու
Վաղվա օրը լույս, գալիքը վսեմ:
— Մանուշ ջան, Մանուշ, մի բան էլ ասեմ.

Գիտե՞ս, թե ինչ եմ հիմա երազում...
Ասում եմ՝ քեզ հետ այս հողամասում,
Այս առվի ափին, երբ որ ջուրը գա,
Մենք բանջարանոց դցենք մի հսկա...

— Դեռ թող ջուրը գա, հետո կխոսենք:
— Կգա, հավատա... Էլ ի՞նչ կոլխող ենք,
Որ մեր ուղածը գլուխ չբերենք:
— Դե որ այդպես է, Արո ջան, փորենք:

Ու նորից առան ցցեր ու կացին,
Նորից բահերը թափով զնգացին,

Աշխատում էին նրանք, մաքրառում,
Որ շուտ ավարտեն լիթիարի առում:

Իսկ ուրիշ խմբեր մի փոքր անդին
Հավաքում էին քարերը հանդի,
Ոգեվորության կրակը հոգում,
Մացառներն էին արմատից պոկում:

Ծովինարն ահա գլուխը հակած,
Բրեղենտե կոշտ շորերը հագած,
Ինժեների հետ քայլում է հանդով...
Շուրջը ստեպն է անսահման, անթով:

Քայլում է հանձնված իր խոր խոհերին,
Փռչի է նստել նրա շորերին,
Երեսին, գանգուր մազերին նրա:
— Ի՞նչ է պատահել, ինչի՞ ես մռալ:

— Քիչ են մեր բանող ձեռները, Վահրամ... —
Նրանք լռեցին: Եվ ինչ որ մի ամպ
Ծանրացավ ասես նրանց սրտերում:
Բայց այն ի՞նչ փռչի բարձրացավ հեռվում...

Ովքե՞ր են նրանք, որ տազնապահար,
Կարմիր մի դրոշ առջևում պահած,
Գալիս են սայլով, ձիով են գալիս,
Երգով, աղմուկով մի շանդալից՝

Ետեից փոշու ճերմակ ամպ թողած:

Ծովինարի դեմքն ասես շողշողաց.

— Կարենը չի՞ նա...

— Կարենը, ռըրը...

— Առջևից եկող այն ձիավորը:—

— Նա ինքն է: Ի՞նչ է, չէի՞ր հավատում:—

Ծովինարը լուռ նայում էր, ժպտում:

Եվ ալ ձին տակին,

Ուրախ, խնդադին

Մտեցավ ասա Կարենը նրան,

Սրտում նոր ավյուն, աչքերում՝ կրակ,

Եվ, իջնելով ցած,

Նրա դեմ կեցած,

Ինչպես դիմավորը հրամանատարին,

Ասաց.— Ծովինար, «Հաղթության տարին»

Օգնության եկավ. տես ինչքան նա մեզ

Մարդիկ է տվել, ինչքան սալ ու եղ:

Իսկ այն տրակտորը և այն երկու ձին

«Նոր կյանքի» մարդիկ մեզ ուղարկեցին:—

Մինչ այդ ծիծաղով, աշխուժով մանկանց,

Եկան, շարվեցին խմբերը մարդկանց—

Ահել ու ջահել, տղամարդ ու կին...

— Շնորհակալ եմ, ընկերներ անդին—

Ասաց Շովինարն ու նորից հանդում
Թափ առավ, եռաց աշխատանքն անդուլ:

Մարդկանց սրտերը լցվեցին տապով,
Իջան բահերը, զնգացին թափով,
Տրակտորն էլ անծայր խոպանն էր հերկում,
Տնքում էր հողը, երկաթը՝ երգում:

Իսկ այնտեղ, հեռվում, սարն էր որոտում,
Մեռած դաշտերին նոր կյանք ավետում:

Գիշերն իջավ, ծվարեց
Լեռների ուսին
Ու երկնքում նա վառեց
Աստղեր ու լուսին:

Վրանները լուսնի տակ
Ճերմակին տվին,
Հանց կարապետներ սպիտակ՝
Իջած գետափին:

Տղերքն ահա խարույկի
Շուրջը բոլորած,
Լսում են ծեր Ավագի
Զրույցն անմոռաց:

Պատմում է նա անցած սև
Օրերի մասին,
Ինչ տեսել է ու լսել
Անցյալում անսիրտ:

Երկարում է գիշերը
Այդ զրույցի պես,
Ավագ ապուր հուշերը
Վերջ հունենա տես:

Հանդերն ահա մտան քուն,
Քնեց և քամին,
Մենակ դետն է, որ անքուն,
Այդ գիշեր ժամին,

Հափին տալով, հեալով
Թանչում է մթնում,
Ժեռ քարերը լվալով,
Ջորերը մտնում:

Դարեր ի վեր լեռների,
Կիրճերի միջով
Հոսել է նա ահուկի
Որոտ ու ճիչով:

Ու հոսում է դեռ անկանգ,
Դաշտերից հեռու,

Մենակ մի գոռ արձագանք
Թողած լեռներում:

Գալիս է նա հարավից
Եվ անցնում տխուր,
Շուրջը հողը ծարավից
Այրվում է, մխում:

Իսկ ջրերը լոկ լեռան
Փեշերն են լիզում,
Դրա համար էլ նրան
Զախլիկ են ասում:

Հիմա էլ դուր հոսում է,
Ծեծում ափերը...
— Զախլիկի պես,— ասում է
Ավագ ապերը,—

Մարդիկ էլ կան, որ գալիս,
Անցնում են անկամ,
Ժողովրդին չեն տալիս
Մի ծղնոտ անգամ:

Մի հաշիվ է— այդպիսին
Եղած թե չեղած...
Ու խառնում է ծերունին
Կրակն անթեղած:

Ճարճատում է մի գերան,
Վառվում խարույկում,
Իսկ Չախլիկը մի բերան
Հին երգն է երգում:

* * *

Արշալույսը բռնկվեց
Ու հաղարերանգ
Իր շողերով հրդեհեց
Կատարը լեռան:

Եվ բարձրացավ նա արար
Աշխարհի վրա,
Խնչպես մեծ ու փրկարար
Դրոշը մեր ալ:

Ահաբեկեց նա վատին,
Խավարը ցրեց,
Հույս ներշնչեց վհատին,
Որբին ջերմացրեց:

Լուսավորեց ճամբաներ
Բարձր, լեռնանիստ,
Որ տանում են դեպի վեր,
Դեպի կոմունիզմ:

Եվ ճամփեքով այդ լուսե,
Առավոտ կանուխ,
Երբ երկինքը փիրուզե
Նոր էր մերկանում,

Կարենն արդեն տրակտորով
Սհեղաշառաչ,
Սրտում անհուն մի կորով,
Սուրում էր առաջ:

Առաջ, անդուլ ու անհետ...
Եվ Ծովինարի
Միտքն էր տանում նա իր հետ,
Նրա սիրտն արի:

Շող էր թափում ոսկեման
Արևը պայծառ,
Զկար ոչ ծիր, ոչ սահման
Դաշտում այդ անծայր:

Տղի ճակտից արևկա
Քրտինք էր հոսում,
Ու խոփն ասես աղջկա
Միտքն էր ակոսում:

Կանգնած դաշտում հրացող
Մենակ ու լռին,

Նայում էր նա հեռացող
Այն տրակտորին:

Ու թվում էր՝ կգնա,
Կխրվի, հանց նետ,
Երկնի կապույտ կողը նա
Ու չի դառնա ետ:

Գնում էր նա ու ետքից
Հողն էր սևանում,
Գնում էր նա, բերկրանքից
Կայծեր էր ցանում,

Որ այդ փոքրիկ կայծերից
Բռնկեն հանդում
Համատարած արտերի
Բոցերը խնդուն:

Շառաչում է տրակտորը,
Հանդում թափով,
Հեռու անտառն ու ձորը
Լցնում տազնապով:

Ու թվում է Կարենին՝
Կռիվ է նորից,
Որոտում է հրետանին
Դիմացի ձորից:

Նա թշնամուն տրորում,
Ճգում է տանկով
Եվ առաջ է գրոհում
Խուլ գղրղանքով:

Իսկ հովիկը, չգիտես,
Հեքյաթ է ասում,
Թե անտառի սիրակեղ
Վարդից բամբասում:

Մերթ կանչում է կակաչին,
Որ սարերից դա,
Մերթ քչփչում ականջին
Ջահել աղջկա.

— Դու կհիշես կարոտով
Այս օրը մեկ էլ
Բախտը ինքը իր ոտով
Քո դուռն է եկել:

Ուրախացիր դու, սարի
Սիրուն մանուշակ,
Գիտես, նա քեզ կսիրի,
Սիրուն ես դու շատ:

Չես հավատում ինձ, հրեա,
Քալիս է, նայիր,

Տես, ինչպես է փնտռում քեզ
Աչքերով նա իր:

Իսկ տղային գգվելով,
Հովն ասում է.— Կաց,
Տես, ի՜նչ լավն են, ի՜նչ խելոք
Աչքերն աղջկա:

Դե, մոտեցիր, խոսիր դու,
Ինչո՞ւ ես լռում,
Եվ ի՞նչո՞ւ է քո սիրտը
Այդպես թրթռում:

Ասում է նա ու նորից
Սուրում հանդն ի վար,
Եվ ի՞ջնում է տրակտորից
Տղան խանդավառ:

Ի՞ջնում է նա ու հպարտ
Նայում իր հերկին
Եվ խնդու՞թյամբ անսպառ
Լցվում է հոգին:

Երջանիկ էր աղջիկն էլ,
Նայում էր նրան.
Հուզվել էր նա ու շիկնել
Ծաղկի ունի նուան:

Սիրտն առում էր.— Ինչ խելոք,
Ինչ լավն ես, Կարեն...—
Լեզուն մի բառ ասաց լոկ.
— Շնորհակալ եմ...

Եվ մի առավոտ, երբ քնաթաթախ
Արևը նայեց Եղնիկասարից,
Տեսավ թնդում է Չորուտը թևխաղ
Հարսների ուրախ ծափ ու ծիծաղից:

Դաշտն ասես լույսի ծով է ճառագած,
Եվ մարդիկ անհոգ, ինչպես հարսանքում,
Տոնական սիրուն զգեստներ հագած,
Երգում են, պարում, նվագն է զնգում:

Եվ տարածվում է նրանց երգն ուրախ
Հեռաստաններում հեռու, հեռավոր:
Բայց ահա թնդաց մի հզոր ուռա,
Լավեցին կոչեր, կանչեր, բյուրավոր:

Երերաց հողը ու փրփրաբերան
Ջախլիկը ահեղ մի դղրդյունով
Դուրս ժալթքեց կրծքից վիթխարի լեռան
Եվ առաջ սուրաց նա իր նոր հունով:

Դա խնդությունն էր ասես մարդկային,
Որ բյուր սրտերից մեկեն խլրտաց,
Ինչքան կարոտներ, երազներ կային
Ջրերի վաղքում այդ արագընթաց:

Կարենի սիրտը հուզմունքից եռում,
Լցվում է ասես արևի բոցով,
Եվ նա կարոտով նայում է հեռուն:
Շուրջը ծփում է մարդկային մի ծով:

Եվ թավալվում է առուն ավաղում,
Հոսում հանդերով անսահման, անծիր,
Արծաթին տալով, խնդալով վաղում,
Կանչում է հողին. «Դե ել, արթնացիր:

Գալիս եմ՝ սրբեմ դարերի փոշին,
Ճակատիդ անդին գոհարներ շարեմ,
Գալիս եմ վերջ տամ քո գորշ մշուշին
Եվ բախտի հազար լուսաստղեր վառեմ:

Գալիս եմ ասա հովի պես թեթե,
Ներշնչված գալիք օրերի հույսով,
Ինձ սովետական մարդը տվեց թե,
Որ գամ, հեղեղեմ դաշտերդ լույսով:

Նրա հույզերն եմ բերել ես ինձ հետ,
Հազար տենչ, հազար կարոտ ու փափագ,

Բաց դեմքդ, ժպտա, ժպտա դու հավետ
Եվ թող համբուրեմ շուրթերդ պապակ:

Թող կանաչ դառնամ՝ կուրծքդ զարդարեմ,
Բարդիներ դառնամ՝ հով անեմ վրադ,
Կյանքիդ համար թող նոր հուն հարդարեմ,
Որ էլ չայրի քեզ արևը հրատ»։—

Երգում է առուն, կարկաչում զվարթ,
Երգում են ջրերն ու ծափին տալիս,
Թվում է հեռվից հազար երիվար,
Հազար փրփրաբաշ ձիեր են գալիս:

Ու հողը պահած խնդուլթյունն իր ծով,
Կարենի ոտքն է համբուրում ասեռ.
— Քո սերն, ասում է, ցույց տվիր գործով,
Այժմ պահանջիր ինձնից ինչ կուզես:

Ես քեզ կտամ այն, ինչ կարող է տալ
Լոկ մայրը սրտով սիրած իր որդուն,
Քարերին անգամ կստիպեմ խնդալ,
Հեքյաթ կդարձնեմ ես կյանքը մարդու:—

Լսում է Կարենն ու հանդի վրա
Իջած արծաթե մշուշի միջից
Տեսնում է. ինչպես մի չքնաղ երազ,
Վաղվա պատկերը հեքյաթի պես ջինջ:

Աշուն է ահա, բերքառատ աշուն,
Ծփում է դաշտը եղերքից եղերք,
Ասես մի հսկա անտառ է խշշում,
Կախարդում, ինչպես չլաված մի երգ:

Եվ միչուրինյան այդ այգեստանում
Ուր որ նայում ես—ծաղիկ է ու սեղ,
Դեպի լիություն ու լույս են տանում
Ճամփեքը բոլոր և լայն, և լուսե:

Այդքան շատ աստղեր չկան երկնքում,
Այդպիսի մրդեր աշխարհում չկան,
Արևը նրանց նախշում է, զուգում,
Ինչպես որ մայրը՝ սիրած աղջկան:

Իսկ այնտեղ, այն մեծ բանջարանոցում,
Տես ինչքան սեխ կա, ինչքան ձմերուկ,
Ասես գառներ են այնտեղ արածում՝
Կորած մարդերի ծով կանաչներում:

Արևը հալվել, թափվել է հանդին,
Ճառագայթներ են բարձրացել հողից,
Խոտի տեղ լույս է հարում գերանդին,
Խուրձեր են կապում արևի շողից:

Մթնում է: Նորից աստղերն են փայլում:
Կարծես Իլիչի լամպերն են նրանք,
Որ արտացոլված երկնի հայելում,
Ցոլում են հուլիսի շողեր ու բերկրանք:

3 w 6 l

Գնա, թռչնակս	5
Նրկիր հայրենի	3
Գագել Ստալինյան հնգամյակի	6
Իմ մանկիկը	7
Հաղթանակի տունը	8
Բալլադ մոր և որդու մասին	9
Վերադարձ	11
Թաթուլ Հուրյանին	13
«Նրջանիկ ծերություն» շարֆից	15
Լիություն (պոեմ)	18

Чапа нмзаланмыш 11/IV-49. Чап листи 2,51. Нәшрийят листи 2,95.
ФГ 00236 / Сифариш 1124. Тиражы 3000.

Азәрбайжан ССР НС янында Поляграфия və Нəшрийят
Ишлəri Идарəsi, „Гызыл Шəрг“ мətбəəsi,
Баки, Нəзи Асланов куч., № 80

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0043906

[174]

A ^I
7937

1 р. 70.коп.

САМВЕЛ ГРИГОРЯН
ФИРАВАН ԽԵՅԻ

Баки — АЗƏРНƏШР — 1949